

İXTİSASLAŞDIRILMIŞ TİBB KİTABXANALARINDA TİBBİ
STATİSTİKANIN ÖYRƏNİLMƏSİ MƏSƏLƏLƏRİ

HİCRAN ZEYNALOVA

BDU, Kitabxanaşünaslıq kafedrasının müəllimi

hicran.zeynalova77@mail.ru

Tibb sahəsində informasiya xidmətinin təşkili zamanı tibbi statistikanın düzgün öyrənilməsi, toplanması və xidmətə verilməsi müasir dövrün mühüm tələblərindəndir. Məlumdur ki, statistika müstəqil ictimai elm sahəsidir. Onun Tibb sahəsini öyrənən istiqamətinə tibbi statistika deyilir və səhiyyə sahəsində öyrənilməsi və təhlili çox əhəmiyyətli məlumat kütləsini özündə əks etdirir. Tibbi statistika iki qrupa bölünür: 1) əhalinin sağlamlığı statistikasını; 2) səhiyyənin statistikasını:

Açar sözlər: tibbi statistika, statistik təhlil, tibb kitabxanaları

Tibb sahəsində informasiya xidmətinin təşkili zamanı tibbi statistikanın düzgün öyrənilməsi, toplanması və xidmətə verilməsi müasir dövrün mühüm tələblərindəndir. Məlumdur ki, statistika müstəqil ictimai elm sahəsidir. Onun Tibb sahəsini öyrənən istiqamətinə tibbi statistika deyilir və səhiyyə sahəsində öyrənilməsi və təhlili çox əhəmiyyətli məlumat kütləsini özündə əks etdirir. Tibbi statistika iki qrupa bölünür:

1) əhalinin sağlamlığı statistikasını :

2) səhiyyənin statistikasını:

Tibb müəssisələrində məlumat və statistika fəaliyyətində vahid metodoloji yanaşmaların təmin edilməsi üçün aşağıdakı konsepsiyalar və uçot-statistika vahidləri yaradılmışdır. Bir çox normalar beynəlxalq sənədlərlə tənzimlənir və statistik məlumatların təhlilində ümumi qaydalar tətbiq olunur.

Sağlamlıq vəziyyəti - xüsusi nəzərə alınan əlamətlərin məcmusu ilə müəyyən edilir. (xəstəliklərin mövcudluğu və ya olmaması, tibbi müalicə, dispanser təqib ehtiyacı və s.) Əhalinin sağlamlığına tibbi qiymət verən son tibbi və statistik göstəricilərdir. Sağlamlıq vəziyyətini xarakterizə edən əlamətlər tibbi müayinələrin, tibbi müayinələrin nəticələrinə və tibbi yardım üçün müraciətlərə əsasən nəzərə alınır.

Profilaktik müayinələrə görə insan sağlamlıq vəziyyətindən asılı olaraq onlar üç qrupa bölünür.

I qrup - heç bir şikayət görməyən, xroniki xəstəliklər və ya fərdi orqan və sistemlərin disfunksiyası olmayan, müayinə zamanı normanın müəyyən olunmuş hədlərindən heç bir sapma aşkar edilməyən sağlam şəxslər;

II qrup - həyati orqanların funksiyalarına təsir etməyən və iş qabiliyyətinə təsir etməyən kəskin və xroniki bir xəstəlik tarixi olan praktik olaraq sağlam şəxslər;

III qrup - sistematik tibbi müşahidə tələb edən xroniki xəstəlikləri olan xəstələr:

1) xəstəliyin kompensasiya edilmiş bir gedişi, nadir və qısamüddətli əmək qabiliyyətini itirmək;

2) xəstəliyin kompensasiya olunmuş bir gedişi, tez-tez gərginləşmə və uzun müddət davam edən əmək qabiliyyətini itirmək;

3) dekompensasiya edilmiş bir kurs ilə, daimi əmək qabiliyyətini itirməyə səbəb olan davamlı patoloji dəyişikliklər.

Əhalinin fərqli ərazilərdə əldə edilən səhiyyə vəziyyətinin statistikasını öyrənərkən, materialın düzgün şifrələməsi çox vacibdir, çünki şifrələmə səhvləri xəstəlik və ölüm hallarının həqiqi mənzərəsini təhrif edə bilər. Bunun üçün müxtəlif ixtisas həkimlərinin təcrübəsində geniş istifadə olunan xəstəliklərin nomenklaturası və təsnifatı haqqında mükəmməl bilik tələb olunur.

Fiziki inkişaf əsas antropometrik məlumatların, fiziki xüsusiyyətlərin göstəricilərinə əsaslanaraq müəyyən bir komandanın və ya şəxsin sağlamlıq vəziyyətinə tibbi qiymət verən kompleks tibbi və statistik göstəricidir.

Əhalinin xəstəliyi - müəyyən bir müddət ərzində xəstəliklərin yayılmasını xarakterizə edir. Xəstəliyin qeydiyyatı və təhlilinin birləşdirilməsi xəstəliklərin, xəsarətlərin və ölüm səbəblərinin beynəlxalq təsnifatına (ICD) əsaslanan xəstəliklərin, xəsarətlərin və ölüm səbəblərinin təsnifatından istifadə etməklə əldə edilir.

Eyni şəxsin kəskin xəstəlik və ya yaralanma (zəhərlənmə) üçün ilk müalicəsinin bütün halları ilkin müalicədir. İlk müraciətlərin qeydiyyatı eyni zamanda əhali arasında yeni, yeni diaqnoz qoyulmuş xəstəliklərin qeydə alınmasıdır və ilkin (ilk aşkarlanmış) halların hesablanması üçün əsasdır.

Təkrar bir müraciət, kəskin bir xəstəlik (müalicənin uzadılması zamanı) və ya profilaktik məqsədlər üçün də qeydiyyata alınmış eyni xroniki xəstəlik barədə bir həkimə baş çəkmək hesab olunur.

Xəstənin bir neçə xəstəliyi varsa, onlardan biri əsas (aparıcı) kimi qeyd olunur, qalanları bir-biri ilə əlaqəli və ya səbəb olan kimi nəzərə alınır.

Yoluxucu xəstəliklərin və xəsarətlərin əhalinin sağlamlığı üçün xüsusi əhəmiyyət kəsb etdiyinə görə kəskin yoluxucu xəstəliklərin (yoluxucu xəstəlik üçün epidemioloji müayinə kartı) və xəsarətlərin (zədələrin qeydiyyat kartı) qeydiyyatı üçün xüsusi sənədlər verilir.

Yoluxucu xəstəliklərin öyrənilməsi üçün hesab vahidi hər bir yoluxucu xəstəliyin hadisəsidir, yaralanmaların öyrənilməsi üçün isə əmək itkisi və ya xəstənin ölümü ilə nəticələnən zədə hadisəsidir. Bu xəstəlik qruplarını təhlil edərkən yoluxucu xəstəliklərin və xəsarətlərin meydana gəlməsinin səbəbləri və şərtləri müəyyən edilir; xəstələrin təcrid edilməsi və xəstəxanaya yerləşdirilməsi şərtləri; profilaktik və epidemiyaya qarşı tədbirlərin təşkili və aparılması.

Tibbi məlumatların hesabatında, xəstəliyin hər birinin günlərlə müddəti

və əsas xəstəliyin diaqnozu göstərilməklə, yalnız əmək qabiliyyətinin itkisi halları əks olunur.

Əlillik, xəstəliyin, zədənin və ya patoloji vəziyyətin səbəb olduğu bədənin funksiyalarının əhəmiyyətli dərəcədə pozulması səbəbindən uzanan və ya daimi (mütəmadi), tam və ya qismən əlillikdir. "Əlillik" anlayışının tibbi, sosial və iqtisadi cəhətləri var. Əlilliyin qurulmasının nəticəsi işin qeyri-mümkünlüyü və ya iş şəraitində və xarakterində bir dəyişiklikdir. Bundan əlavə, əlilliyi olan insanlar Rusiya Federasiyasının qanunvericiliyi ilə nəzərdə tutulmuş dövlət sosial müdafiəsini alırlar (pensiya, peşə təhsili, məşğulluq, protez, spa müalicəsi və s.).

Ölüm halları - hesabat dövründə ölənlərin sayı ilə təyin olunan tibbi və statistik bir göstəricidir. Ölənlər haqqında məlumatlar hər bir ölümün ölüm səbəbi olan xəstəliyin əlaməti ilə qeyd etməklə nəzərə alınır.

Tibbi uçot vahidi bölmələrinə eləcədə aşağıdakılar daxildir: cərrahiyyə, əməliyyat sonrası ağırlaşma, diaqnostik (radioloji, endoskopik və s.) tədqiqat, tibbi prosedur (immobilizasiya, sarğı, fizioterapevtik prosedurlar və s.).

Cərrahi əməliyyatların qeydiyyatı ilə eyni vaxtda istifadə olunan anesteziya növü, əməliyyatın fəsadları və nəticəsi də nəzərə alınır.

Kliniki şöbələrin (otaqların) iş keyfiyyətini qiymətləndirmək üçün istifadə olunan statistik vahidlərə aşağıdakılar da daxildir: klinikanın diaqnozu ilə xəstəxananın son diaqnozu arasındakı uyğunsuzluq, habelə təbiəti və səbəbini göstərən tibbi yardım göstərilməsində hər hansı bir nöqsan.

ƏDƏBİYYAT

1. Xələfov A.A. *Kitabxana və cəmiyyət. Dəki, Azərənəşr, 2013. 360 s.*
2. Qurbanov A.İ. *İnformatika. Bakı, 2018. 305 s.*
3. <https://kartaslov.ru/%D0%BA%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%B8/%D0%96%D0%B8%D0%B4%D0%BA%D0%BE%D0%B2%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%D0%B8%D0%B9/1>
4. <https://www.twirpx.com/file/1115356/>
5. <https://medstatistic.ru/presents.html>
6. Kazimi P.F. *İnformasiya mühəndisliyi Bakı, Mütərcim, 2018, 260 s.*

ВОПРОСЫ ИЗУЧЕНИЯ МЕДИЦИНСКОЙ СТАТИСТИКИ В СПЕЦИАЛИЗИРОВАННЫХ МЕДИЦИНСКИХ БИБЛИОТЕКАХ

ЗЕЙНАЛОВА Х. О.

РЕЗЮМЕ

Надлежащее изучение, сбор и предоставление медицинской статистики при организации информационных услуг в области медицины является одним из

важных требований современности. Известно, что статистика является самостоятельной областью из социальных наук. Его область исследований в области медицины называется медицинской статистикой, а его исследования и анализ в области здравоохранения отражают очень важную информацию. Медицинская статистика делится на две группы: 1) статистика здоровья населения; 2) статистика здоровья.

Ключевые слова: *медицинская статистика, статистический анализ, специализированные медицинские библиотеки.*

ISSUES OF STUDYING MEDICAL STATISTICS IN SPECIALIZED MEDICAL LIBRARIES

ZEYNALOVA H.O.

SUMMARY

Proper study, collection and provision of medical statistics in the organization of information services in the field of medicine is one of the important requirements of modern times. It is known that statistics is an independent field of social science. His field of study in medicine is called medical statistics, and his study and analysis in the field of health reflects a very important body of information. Medical statistics are divided into two groups: 1) population health statistics 2) health statistics

Key words: *medical statistics, statistical analysis, specialized medical libraries.*